

НИКИФОРУК О. І., д-р екон. наук,

КІБІТ, м. Київ

ЧМИРЬОВА Л. Ю.,

Інститут економіки та прогнозування НАН України, м. Київ

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ

Відповідно до визначення Європейської комісії державно-приватне партнерство зводиться до передавання приватному сектору частини повноважень, відповідальності та ризиків щодо реалізації інвестиційних проєктів, які фінансувалися публічним сектором.

За даними Світового Банку у 2017 р. частка приватних інвестицій в інфраструктуру збільшилась в порівнянні з 2016 р. на 37 % і становила 93,3 млрд. дол. США (це зростання здебільшого пов'язане з декількома мегапроєктами Китаю та Індонезії), при цьому збільшення кількості проєктів відбулось незначне – на 9 % (з 280 у 2016 р. до 304 у 2017 р.). У 2017 р. Східна Азія та Тихоокеанський регіон вперше обігнали за інвестиціями країни Латинської Америки та Карибський басейн (на країни Східної Азії та Тихоокеанського регіону прийшлося більше половини загальних інвестицій).

Серед п'яти країн з найвищим рівнем інвестицій у 2017 р. були: *Китай* (17,5 млрд. дол. США по 73 проєктах – це 19 % всіх глобальних інвестицій); *Індонезія* (15,4 млрд. дол. США по 11 проєктах); *Мексика* (8,6 млрд. дол. США по 20 проєктах); *Бразилія*, з 7,3 млрд. дол. США по 24 проєктах); *Пакистан* (5,9 млрд. дол. США по 4 проєктах). У 2017 р. на ці п'ять країн прийшлося 54,5 млрд. дол. США, що становить 58 % глобальних інвестицій.

За секторами, найбільші вкладення так і зберігаються за енергетикою (56 % від загального обсягу інвестицій), але у 2017 р. інвестиції в транспорт збільшились вдвічі (з 18,8 млрд. дол. США у 2016 р. до 36,5 млрд. дол. США у 2017 р.). Найбільший обсяг інвестицій у 2017 р. було залучено до залізничних проєктів – 16,5 млрд. дол. США (це в п'ять разів більше ніж рівень інвестицій в цю галузь у 2016 р.).

Збільшення інвестицій у транспорт пов'язано з трьома залізничними мегапроєктами: високошвидкісної залізниці в Китаї (вартістю 6,8 млрд. дол. США); високошвидкісної залізниці в Індонезії (вартістю 6,0 млрд. дол. США) та монорельсової дороги в Тайланді (вартістю 3,1 млрд. дол. США). До того ж, наприклад, у Китаї, з 17,5 млрд. дол. США тільки транспортний сектор отримав 13,0 млрд. дол. США (83 % від усіх інвестицій в Китаї).

Транспортний та енергетичний сектори склали 95 % від загального обсягу інвестицій. Відповідно до попередніх тенденцій більшість проєктів із енергетики – це проєкти «з нуля» (greenfield projects), тоді як у сфері транспорту більшу частку й надалі займають концесії (brownfield projects). 66 транспортних проєктів мали середню вартість у розмірі 552,3 млн. дол. США, що вдвічі перевищує інвестиції в енергетичний сектор. Серед цих 66 транспортних проєктів у 2017 р. 39 – стосувалися автомобільних доріг, 15 – портів, 7 – залізниць, а 5 – аеропортів.

Найбільш активно ДПП, в порівнянні з іншими видами транспорту, застосовується у сфері автодорожнього господарства (табл. 1), його частка в загальній кількості проєктів складає 56,5%, а в загальному обсязі інвестицій в транспортну галузь – 47,6%.

Протягом 2005-2017 рр. було реалізовано 606 автотранспортних проєктів, в які інвестовано 218 млн дол. США. Із загальної кількості проєктів із застосуванням ДПП 31 є анульованим або невдалим, що складає 3 % від загального обсягу інвестицій. Більшість невдалих проєктів було анульовано через те, що розрахунковий трафік був занадто оптимістичним, а фактичний не міг задовольнити потреби приватного партнера в грошовому потоці.

Таблиця 1

Проєкти з використанням ДПП у транспортній галузі протягом 1990-2017 рр.,

	Проєкти ДПП		Інвестиції, млн дол. США		Анульовані проєкти та ті, що зазнали невдач	
	Кількість проєктів	Частка проєктів	Усього інвестицій	Частка інвестицій	Кількість проєктів	Частка проєктів
Аеропорти	168	9,7	103,809	17,8	15	12,6
Залізниці	138	8,0	117,722	20,2	19	16,0
Автомобільні дороги	982	56,5	278,499	47,6	73	61,3
Морські порти	450	25,8	83,773	14,4	12	10,1
Разом	1738	100	583,803	100	119	100

Джерело: Складено Чмирьюовою Л.Ю. на основі даних.

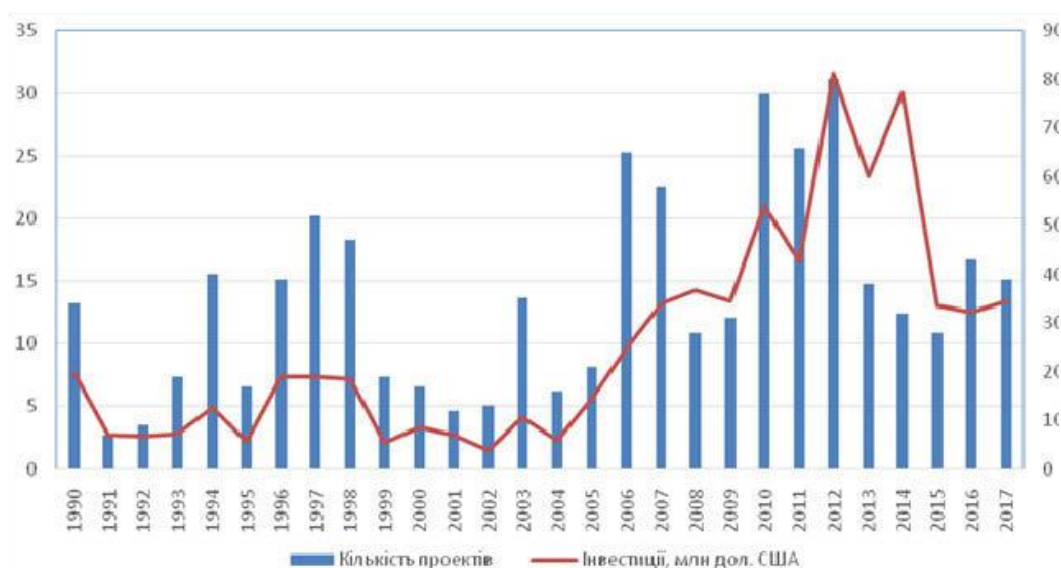

Рис. 1. Динаміка розвитку ДПП у сфері автодорожнього господарства в світі

Джерело: Складено Чмирьовою Л.Ю. на основі даних Світового банку.

Таблиця 2

Обсяги інвестицій у проекти державно-приватного партнерства в автодорожнє господарство (млн дол. США) 1990-2017 рр.

Регіон	Концесії	Продаж активів	Проекти «з нуля»	Контракти підряду	Всього
Східна Азія та Тихоокеанський регіон	9,732	3,417	40,654	0	53,803
Європа та Центральна Азія	5,637	0	20,307	0	25,944
Латинська Америка та Карибський басейн	94,044	0	23,364	0,427	117,835
Південна Азія	70536	0	8,965	0	79,501
Африка та південь від Сахари	1,981	0	1,076	0	3,057
Разом	181,93	3,417	94,366	0,427	280,14
%	65,0	1,2	33,6	0,2	100

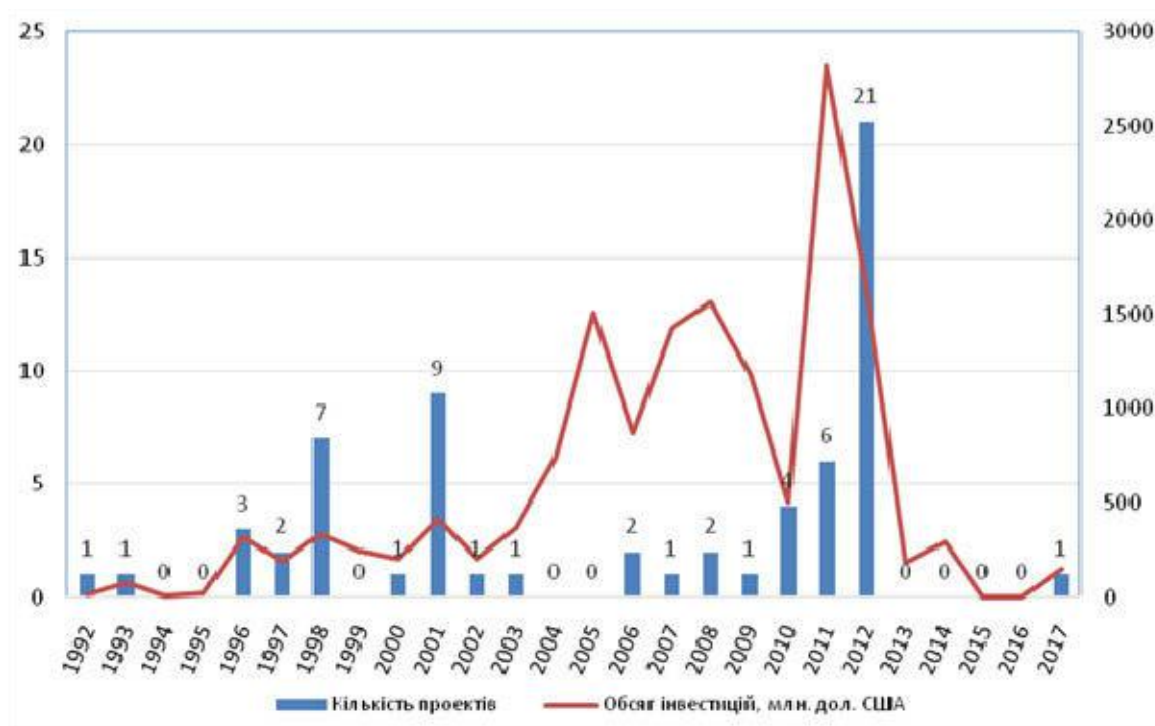
Джерело: Складено на основі даних Світового банку.

Таблиця 3

Розподіл інвестування в проекти на засадах ДПП в Україні за типами проектів у 1992-2017 рр.

	Концесія		Продаж активів		Проекти «з нуля»		Контракти підряду		Усього за типами проектів	
	Кількість проектів	Обсяг інвестицій, млн. дол. США	Кількість проектів	Обсяг інвестицій, млн. дол. США	Кількість проектів	Обсяг інвестицій, млн. дол. США	Кількість проектів	Обсяг інвестицій, млн. дол. США	Кількість проектів	Обсяг інвестицій, млн. дол. США
Енергетика	-	-	31	1057	15	1701	-	-	46	2758
Зв'язок	-	-	2	1572	12	10436	-	-	14	12008
Транспорт	-	-	-	-	2	280	-	-	2	280
Водопостачання та водовідведення	1	102	-	-	-	-	1	100	2	202
Усього	1	102	33	2629	29	12417	1	100	64	15248

Джерело: Складено на основі даних Світового банку.

Рис. 2. Динаміка розвитку проектів ДПП в Україні

Джерело: Складено Чмирьовою Л.Ю. на основі даних Світового банку.

Динаміка розвитку ДПП у сфері автодорожнього господарства протягом 1990-2017 рр. показує тенденцію до активного залучення інвестицій, пік інвестування припав на період 2010-2014 рр. (рис. 1).

Падіння обсягів інвестицій у сфері автодорожнього господарства в останні роки пов'язано здебільшого із закриттям великої кількості проектів розширення автомагістралей в Індії.

Регіоном із найбільшою часткою інвестицій у проекти державно-приватного партнерства в автодорожнє господарство (табл. 2) стали країни Латинської Америки та Карибського басейну, на них припадає 42 % усіх проектів ДПП, друге місце займає Південна Азія.

Країнами з найбільшими інвестиційними вкладеннями в автодорожні проекти стали: Іспанія (11,975 млн дол. США), Мексика (9,711 млн дол. США), Бразилія (9,140 млн дол. США та 8,454 млн дол. США), Індія (7,839 млн дол. США, 7,136 млн дол. США та 6,009 млн дол. США), Китай (5,088 млн дол. США).

Найбільш поширеним типом ДПП в автодорожньому господарстві є концесії, їх частка в загальному обсязі інвестицій складає – 65%, друге місце посідають проекти «з нуля», при цьому до 2017 р. в контракти підряду кошти взагалі не вкладалися.

Проте, не зважаючи на переваги ДПП для розвитку інфраструктури та широке застосування його механізмів у світі, в Україні майже відсутній досвід успішної реалізації великих проектів ДПП.

На першому місці в Україні за кількістю проектів із застосуванням ДПП стоїть енергетика, на другому – зв'язок, при цьому за обсягами інвестицій в ці проекти безперечним лідером залишається зв'язок (79 %). У сфері транспорту, починаючи з 1992 р., було лише 2 проекти у морських портах.

Наразі, Верховна Рада України почала врегулювати питання будівництва нових автомобільних доріг в Україні на умовах концесії шляхом ухвалення закону, що регулює концесійне будівництво доріг.